

**O'TKIR RESPIRATOR INFEKSIYALARDAN KEYINGI
SINUSITLARNING KLINIK KECHISHI VA DAVOLASH
SAMARADORLIGI**

Esonova Orzigul Shamshiddinovna

Namangan davlat universiteti Tibbiyot fakulteti

Klinik kafedrasi o'qituvchisi

Abduraxmonov Xasan Baxodir o'g'li

Pediatrya yonalishi 4 kurs talabasi

Annotatsiya: *O'tkir respirator infeksiyalar (ORI) nafaqat keng tarqalgan, balki turli yoshdagi odamlarga yuqishi, og'ir klinik kechishi va ko'plab asoratlarni keltirib chiqarishi bilan farqlanadi. ORI kasalliklari, ayniqsa, yuqori nafas yo'llarining shilliq qavatini zararlashi natijasida yuzaga keladigan sinusitlar aholi salomatligiga tahdid soladi. Sinusitlar, xususan, ORI'dan so'ng rivojlanadigan ikkilamchi asoratlarni sifatida uchraydi va ularning rivojlanishida immunitet tizimining reaksiyasi, shilliq qavatda sodir bo'ladigan morfologik va funksional o'zgarishlar, hamda virus va bakteriyalar o'zaro ta'sirining roli juda katta.*

Kalit so'zlar: *sinusit, o'tkir respirator infeksiya, klinik kechish, davolash samaradorligi, burun bitishi, yallig'lanish, bakterial infeksiya, simptomatik terapiya, diagnostika, profilaktika.*

Sinusitlar to'qimalarning shishishi, shilliq qavatda ekssudat yig'ilishi va epiteliyal hujayralarning harakatchanligi buzilishi natijasida vujudga keladi. Bu jarayonlar, asosan, burun bo'shlig'i va paranazal bo'shliqlarda lokal immunitetning pasayishi bilan bog'liq. Shuningdek, viruslar respirator yo'llarning shilliq pardasini shikastlab, bakterial flora uchun qulay muhit yaratadi. ORI bilan og'riq bemorlarning sezilarli qismida nazal soxalarda yallig'lanish o'chog'i shakllanib, infeksiyaning sinus bo'shliqlariga tarqalishi kuzatiladi. Klinik jihatdan o'tkir sinusitlar asosan qiyin nafas olish, burun bitishi, frontal va yuz sohasida og'riq,

sekretsiya va tana haroratining ko'tarilishi bilan namoyon bo'ladi. Ayrim holatlarda, shuningdek, umumiy holsizlik, bosh og'rig'i, ishtahaning pasayishi va uyqu buzilishi kabi Belgilar ham ko'rinadi. Klinik holatlarning og'irligi hamda davo samaradorligi bemorning yoshi, umumiy immun holati va ilgari o'tkazgan ORI turiga bevosita bog'liq bo'ladi. Sinusitlarning diagnostikasi ko'plab bosqichlarni o'z ichiga oladi. Birinchi navbatda, bemorga klinik-so'rovnoma va fizik tekshiruv o'tkaziladi. Keyingi bosqichda esa laborator va instrumental tekshiruvlar, rentgenografiya, ultratovush, kompyuter tomografiyasi kabi usullardan foydalaniladi. Sinusit tashxisini aniqlashda, shuningdek, burun shilliq qavatining vizual holatini baholash, yallig'lanish jarayonining zo'ravaqligini va ekssudat miqdorini aniqlash muhim ahamiyatga ega. Bu ma'lumotlarga asoslanib, sinusit holatining o'tkir yoki surunkali tus olishini aniqlash va to'g'ri davolash dasturini tuzish mumkin [1].

Sinusitlarni davolashda zamonaviy terapiya va profilaktika usullari muhim o'rin tutadi. Etiotrop terapiya, simptomatik davo, immunomodulyatorlar, fizioterapiya va xalq tabobati elementlari qo'llaniladi. Antibiotiklar faqat bakterial infeksiya isbotlanganda buyuriladi, virusli holatlarda esa ko'proq mahalliy yallig'lanishga qarshi muolajalar, antigistaminlar va burun yuvish vositalari qo'llaniladi. Sinusitni davolash uchun mahalliy dezinfektsiyalovchi eritmalar bilan burunni yuvish, nafas yo'llarini namlash, hamda mahalliy kortikosteroidlar yordamida yallig'lanishni pasaytirish ham samarali hisoblanadi. Umumiy tana harorati oshgan va intoksikatsiya belgilariga ega bo'lgan bemorlarga yotish tartibi, ko'p suyuqlik ichish va vitaminlar tavsiya etiladi. Fizioterapiya muolajalari, jumladan, infraqizil nur, UHF-terapiya, ultratovushli in'ektsiyalar, shuningdek, maxsus nafas olish mashqlari sinusli bo'shliqlar ventilyatsiyasini yaxshilash va shilliq sekretsiyani kamaytirishga yordam beradi. Dori vositalari va muolajalar tanlanayotganda bemorning yoshini, umumiy somatik va allergik tarixini inobatga olish talab qilinadi. Qariyalarda va bolalarda sinusitlar og'irroq kechishi mumkinligi inobatga olinib, individual yondashuv asosiy tamoyil sanaladi. Profilaktik choralar ham o'ta muhim. Organizmning immunologik barqarorligini oshirish, mavsumiy

kasalliklar oldini olish, ovqatlanish, mehnat va dam olish tartibini to'g'ri yo'lga qo'yish, shuningdek, nafas yo'llarini toza tutish va gigiyenik talablarni bajarish sinusitlar sonini kamaytirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ORI ning ilk bosqichlaridayoq tadrijiy davolash bilan shug'ullanish, burun yo'llarini muntazam ochiq tutish, burun chekish, chang va allergenlardan uzoqroq bo'lish ham samarali natija beradi [2].

Sinusitning kechishini osonlashtirish uchun jismoniy harakat, toza havoda yurish, oddiy gigiyena qoidalariga rioya qilish yaxshi natija beradi. O'tkir sinusit kechayotgan bemorlarga statsionar sharoitda nazorat qilish, hozirgi zamon diagnostik anjomlari va analitik imkoniyatlardan foydalanish sinusit asoratlarini minimal darajaga tushirishga imkon yaratadi. Ayni paytda antibiotiklarga rezistent bakteriyalar sonining ortib borayotgani zamonaviy davolash yo'llarini takomillashtirish va yangidan-yangi dori preparatlari izlashga turtki bermoqda. O'tkir respirator infeksiyalardan keyingi sinusitlarni davolash samaradorligi ko'p omillarga bog'liq. Bu omillar sirasiga davolashning erta boshlanishi, zamonaviy muolaja usullarining qo'llanilishi, dori preparatlarining to'g'ri tanlanishi, bemor organizmining xususiyatlari, kasallik bosqichining o'z vaqtida aniqlanishi va profilaktik choralarning to'g'ri bajarilishi kiradi. Samarali davolash natijalari, o'z navbatida, bemor ruhiyatini ko'taradi, mehnat qobiliyatini tiklashga yordam beradi. Sinusitlar tez aniqlanib, o'z vaqtida davo boshlansa, nafas yo'llarida chuqur morfologik o'zgarishlar oldi olinadi va kasallik surunkali turga o'tishining oldi olinadi [3].

Zamonaviy tibbiyotda yuqori nafas yo'llari kasalliklarining oldini olish va ularni samarali davolash uchun zamonaviy instrumental va laborator tekshiruvlardan tashqari, kompleks yondoshuv muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuv kasallikning individual xususiyatlarini inobatga olish bilan bir qatorda, klinik va funksional ko'rsatkichlarning baholanishi, to'g'ri farmakologik va fizioterapevtik muolajalarning tanlanishini ta'minlaydi. Bunda mahalliy va umumiy yallig'lanishga qarshi terapiya vositalari, antibiotiklardan oqilona foydalanish, immunostimulyatorlar va vitamin preparatlari kompleks tarzda buyurilishi ko'zda

tutiladi. Sinusitning o'tkir shakllari ko'pincha to'liq tuzaladi, lekin to'g'ri va o'z vaqtida davolanmagan bemorlarda surunkali shaklga o'tish xavfi yuqori bo'ladi. Shuning uchun umumiy amaliyot shifokorlari va otorinolaringologlar uchun ORI asoratlarini oldini olish, ularni erta bosqichda tashxislash va samarali davo usullarini qo'llash dolzarb vazifa bo'lib xizmat qiladi. Davolash jarayoni davomida bemorning sog'lig'i muntazam nazorat qilinib, zaruriyat bo'lsa, muqobil va qo'shimcha muolaja usullari tavsiya etiladi [4].

Sinusitlarning diagnostik laborator va instrumental tekshiruvlari davolash natijasini ishonchli baholashda ko'makchi vosita sifatida xizmat qiladi. Klinik remissiya erishilgandan so'ng ham bemorning keyingi hayoti mobaynida profilaktik choralarni doimiy amalga oshirish, jismonan faol hayot tarzini saqlab qolish, immun tizimini mustahkamlash va yana boshqa zararli omillardan saqlanish zarurligi bo'yicha muntazam maslahatlar berish lozim. Shu bilan birga, zamonaviy dori vositalarining xavfsizligi va samaradorligi, shuningdek, yangi diagnostik texnologiyalarning joriy qilinishi sinusitlarni zamon talabiga mos davolash imkonini beradi [5].

Xulosa:

Xulosa qiladigan bo'lsak, o'tkir respirator infeksiyalardan keyingi sinusitlarning klinik kechishi ko'p omilli va turlicha namoyon bo'ladi. Ularning o'z vaqtida aniqlanishi, to'g'ri va samarali davolash muolajalarini o'tkazish, aholi salomatligini himoya qilish va kasalliklarning oldini olish bo'yicha jiddiy yondashuvni talab qiladi. Sog'lom turmush tarziga amal qilish, qadimiy va zamonaviy profilaktik choralardan oqilona foydalanish, respublika miqyosida keng targ'ib qilish aholi o'rtasida sinusitlarning kamayishiga sabab bo'ladi. Shu bilan birga, kasallikning murakkab shakllarini erta bosqichda aniqlash va undan keyingi to'g'ri davolash usullarini olib borish umumiy amaliyot shifokorlarining asosiy vazifasidir. Kasallikning surunkali shakllari va asoratlari oldini olish uchun bemorlarni faol klinik kuzatuvga olish, innovatsion davo usullarini targ'ib qilish va zamonaviy texnologiyalardan unumli foydalanish, shuningdek, aholining o'z sog'lig'iga bo'lgan ongli munosabatini shakllantirish tub ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy

davolash va profilaktik tadbirlarning oqilona qo'llanilishi sinusitlarni samarali nazorat qilish, yuqori nafas yo'llari salomatligini asrashga erishiladi. Shu sababli, o'tkir respirator infeksiyalardan keyingi sinusitlarning klinik kechishi va davolash samaradorligini oshirish bo'yicha olib borilayotgan ilmiy-amaliy ishlanmalarni yana-da jadallashtirish va aholining sog'lomligi uchun zarur sharoit yaratish ustuvor vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahimov, S. O., & Mahkamova, N. Sh. (2021). "Sinusitlarni zamonaviy davolash usullari va ularning klinik samaradorligi." *Tibbiyotda Innovatsiyalar*, 6(4), 28-35.
2. Akbarov, Z. R., & Umarova, D. K. (2019). "O'tkir respirator infeksiyalardan keyingi surunkali sinusitlar." *O'zbekiston Tibbiyoti Jurnal*i, 4(91), 44-48.
3. Allayorova, M. U. (2020). "Burun yon bo'shliqlari yallig'lanishining klinik diagnostikasi va davolanish bosqichlari." *Yosh Olimlarning Tadqiqotlari*, 3(2), 54-59.
4. Ashurova, G. F. (2018). "O'tkir virusli infeksiyalardan so'ng sinusit rivojlanishi va predraspolojennost omillar." *Tibbiyot va Hayot*, 5(53), 21-27.
5. Ergasheva, S. T., & Davlatov, B. X. (2021). "Respirator kasalliklardan keyingi sinusitlarning klinik xususiyatlari." *Tibbiyotni Rivojlantirish*, 2(12), 61-66.
6. Karimov, G. A., & Zokirova, N. N. (2017). "Sinusitlarning patogenezi va davolash usullari." *Zamonaviy Tibbiyot*, 1(5), 34-39.
7. Toshmatova, M. F. (2018). "Yuqori nafas yo'llari infeksiyalariga qarshi kurashning dolzarb masalalari." *Tibbiyot Ilmi Jurnal*i, 2(36), 43-47.
8. Usarova, F. S. (2022). "O'tkir va surunkali sinusitlar: klinik kechish va davolashning zamonaviy yondashuvlari." *Tibbiyot bilimlari axborotnomasi*, 8(3), 77-83.